

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

Кафедра української мови і літератури

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету
іноземної та слов'янської
філології

А.М.Коваленко

» _____ 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
2.04 ТЕОРІЯ МОВИ

галузь знань – 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність – 014 Середня освіта (Українська мова і література)

освітньо-професійна програма – Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)

Мова навчання – українська

Погоджено науково-методичною
комісією факультету іноземної та
слов'янської філології

«30» серпня 2019 р.

Голова

Семенов О.М., д.пед.н., професор

Розробник: **Беценко Тетяна Петрівна**, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови і літератури

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української мови і літератури
Протокол № 1 від «30» серпня 2019 р.

Завідувач кафедри

Семенов О.М., д.пед.н., професор

Рецензент:

Шуляк Світлана Андріївна, доктор філологічних наук, професор кафедри практичного мовознавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Освітній ступінь: магістр	Обов'язкова	
Загальна кількість годин – 120		Рік підготовки:	
		5-й	5-й
		Семестр	
		2-й	1-й
		Лекції	
		14 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	4 год.
		Консультації	
		2 год.	2 год.
		Самостійна робота	
		90 год.	110 год.
		Вид контролю: екзамен	

Мета вивчення навчальної дисципліни

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Теорія мови» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова та література). Додаткова спеціалізація 014.02 Мова і література (англійська / німецька).

Предметом навчальної дисципліни «Теорія мови» є вивчення мови людини як природної системи; аналіз загальних ознак і функцій мови; мова як притаманний тільки людині засіб спілкування і окремі конкретні мови в реальному функціонуванні, у статичній й динамічній, в їх теперішньому і минулому, у взаємозв'язках та взаємодії з іншими соціальними феноменами (суспільством, свідомістю, культурою).

Метою викладання навчальної дисципліни є : розширити і якісно поглибити лінгвістичну підготовку студентів-філологів, сформувати навички діалектичного підходу до вивчення лінгвістичних явищ та здійснення комплексного лінгвістичного аналізу; підвищити теоретичний і практичний рівень підготовки фахівців з орієнтацією як на майбутнього дослідника мови, так і на майбутнього вчителя-філолога .

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- теоретичні: розширити загальнолінгвістичну підготовку словесника, поглиблено розглянути питання, які не могли бути висвітлені в попередніх курсах, ознайомити студентів з філософськими основами сучасного, здобутками вітчизняного, європейського і світового мовознавства; формувати сучасні погляди на проблеми мовознавства, спираючись на історію розвитку вітчизняного, європейського і світового мовознавства; озброїти майбутнього філолога методами наукового дослідження мови; показати метатеоретичну сутність теорії мови в колі лінгвістичних дисциплін;

- практичні: розвивати уміння й навички аналізувати й застосовувати основні положення лінгвістичних теорій у практичній діяльності, критично мислити, використовувати креативний підхід у процесі розв'язання лінгвістичних задач.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

предмет і об'єкт вивчення теоретичного (загального) мовознавства, проблематику досліджень, базові теоретичні положення мовознавчої науки (основні терміни (знак, структура знака, мислення, свідомість, мова\мовлення, структура\система мови, мовні рівні, синхронія\діахронія тощо);

історичні віхи розвитку різних напрямів науки про мову та їх представників; історію формування і розвитку загального мовознавства; різні наукові парадигми в мовознавстві;

сучасні лінгвістичні теорії та методи лінгвістичних досліджень.

вміти:

аналізувати мовні і позамовні одиниці та конструкції, що репрезентують різні структури знань;

моделювати мовні і позамовні одиниці та конструкції, що засвідчують відмінні структури знань;

аналізувати основні наукові досягнення в галузі лінгвістики, застосовувати найновіші результати досліджень у процесі розв'язання лінгвістичних задач.

Регіональне значення навчальної дисципліни «Теорія мови» зумовлено потребою підготовки фахівців - магістрів спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова та література). Додаткова спеціалізація 014.02 Мова і література (англійська / німецька) у Сумській області в умовах українсько-російського порубіжжя. Це мотивовано необхідністю формування високоосвіченої, всебічно розвиненої, висококваліфікованої особистості фахівця - філолога на національно-патріотичних засадах, на суттєвому теоретико-практичному лінгвокраєзнавчому підґрунті, на основі досягнень в галузі вітчизняних наукових досліджень..

Унікальність дисципліни обґрунтовуємо узагальненим характером пропонованого для вивчення матеріалу, що неможливо здійснити у процесі опанування інших дисциплін, орієнтацією на поглиблену загальнофілософську підготовку магістрантів, можливість озброєння їх науково-методологічною теорією в галузі лінгвістичних досліджень з подальшим застосуванням здобутих знань у науково-дослідній діяльності.

Компетентності

Загальні компетентності	ЗК 1 ЗК 7 ЗК 8 ЗК 9	Знання та розуміння специфіки професії і предметної галузі, основних концепцій, базових філологічних понять. Здатність визначати, формулювати та розв'язувати складні професійно-педагогічні проблеми, які вимагають інтеграції знань та практичних умінь з різних наук. Здатність спілкуватися державною мовою, уміння правильно, логічно, ясно будувати своє усне та писемне мовлення. Здатність спілкуватися іноземною мовою, використовувати знання іноземної мови у професійній діяльності.
Професійні (фахові) компетентності спеціальності (ПК)	ПК-1 ПК-2 ПК-3 ПК-4 ПК-6	Здатність самостійно опанувати нові знання за спеціальністю, вільне володіння науковим інструментарієм у галузі філологічної та методичної науки для використання у професійній діяльності

		<p>Здатність осмислювати мистецтво слова як систему, розуміти еволюційний шлях розвитку української мови та мовознавства, української / світової літератури та літературознавства.</p> <p>Здатність до формування індивідуального ораторського стилю; уміння чітко і зрозуміло висловлювати думку, використовуючи знання законів техніки мовлення; вести розгорнутий академічний монолог/діалог із фахової проблематики (лекція, доповідь, виступ, огляд, промова тощо), володіти полемічним мистецтвом.</p> <p>Здатність виконувати різні види лінгвістичного, літературознавчого аналізу, до опанування технології роботи з фаховим текстом, реферувати, анотувати, редагувати, перекладати, укладати, нормативно вживати засоби наукової мови.</p> <p>Володіння методологією і методами наукового дослідження, уміння виконувати завдання проблемно-пошукового, дослідницького, творчого характеру.</p>
--	--	--

2.Передумови для вивчення дисципліни

Перелік дисциплін, які мають бути вивчені раніше: вступ до мовознавства, сучасна українська літературна мова, історія мови, стилістика та ін.

Перелік раніше здобутих результатів навчання: студент повинен знати обсяг матеріалу з основних лінгвістичних дисциплін, розв'язувати письмові задачі з означених предметів; оперувати термінологічним лінгвістичним апаратом.

3. Результати навчання за дисципліною

Методи навчання: абстрактно-дедуктивний, конкретно-індуктивний, проблемний, дослідницький, частково-пошуковий, інтерактивно-комунікативний (презентації), навчально-ігрові технології.

<p style="text-align: center;">Знання</p>	<p style="text-align: center;">ПРЗ 4 ПРЗ 6 ПРЗ 7 ПРЗ 10</p>	<p style="text-align: center;">Програмні результати навчання визначені ООП</p> <p>Поглиблені знання сучасного мовознавства, академічної риторики, культури наукової української мови.</p> <p>Розуміння методів та прийомів навчання/викладання української мови та літератури в закладах освіти.</p> <p>Базові уявлення про сучасні методи і методологію наукових досліджень у галузі філології та методики української мови та літератури.</p> <p>Знання сучасних методик і технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних для успішного, ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості наукових досліджень.</p>
<p style="text-align: center;">Уміння</p>	<p style="text-align: center;">ПРУ 1 ПРУ 2 ПРУ 3</p>	<p>Володіє науковим інструментарієм у галузі філології, проблемно-пошуковими методами для проведення досліджень у галузі філології та методики української мови та літератури.</p> <p>Уміє застосовувати раціональні прийоми пошуку, відбору і використання фахової інформації з різних джерел, у т.ч. цифрових для розв'язання проблем професійної (освітньої та наукової) діяльності.</p> <p>Уміє аналізувати, порівнювати, критично осмислювати науково-методичну та загальнонаукову інформацію; пропонує шляхи вирішення досліджуваної проблеми, аргументуючи власну позицію.</p>

<p>Комунікація:</p>	<p>ПРК 1 ПРК 3</p>	<p>Вільне компетентне спілкування державною та іноземною мовами з широким колом фахівців, із громадськістю у галузі професійної та/або наукової діяльності. Педагогічна комунікація у процесі навчання/викладання української мови і літератури.</p>
----------------------------	--------------------------------------	--

Методи оцінювання

Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за системою ЄКТС та національною шкалою оцінювання відповідно до Положення про порядок оцінювання знань студентів у ЄКТС в СумДПУ імені А.С.Макаренка.

Використовується накопичувальна бально-рейтингова система, у результаті якої враховуються оцінювання компетентностей, передбачених освітньо-професійною програмою, всі види аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності: контрольні роботи, поточний, підсумковий контроль; усний або письмовий екзамен.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

<p>Кількість балів за всі види навчальної діяльності</p>	<p>Критерії оцінювання навчальних досягнень магістрантів</p>
<p>90-100</p>	<p>Знання: магістрант засвідчує глибокі, різноаспектні, системні знання предмета і об'єкта вивчення теоретичного мовознавства, базових теоретичних положень мовознавчої науки, оперує всіма основними термінами; різнобічно обізнаний з історичними етапами розвитку різних напрямів науки про мову, досягненнями учених в певній галузі; магістрант виявляє глибокі знання мовної системи, усвідомлено їх застосовує під час коментування, пояснення мовних явищ та фактів; з'ясовує причинно-наслідкові зв'язки у виявленні мовних закономірностей та законів; самостійно здобуває знання, опрацьовуючи</p>

	<p>основну і додаткову літературу; використовує знання під час розв'язання пізнавальних завдань; володіє знаннями, здобутими у ході виконання самостійної роботи; володіє інформацією про найновіші досягнення у лінгвістичній галузі, вміє застосувати її для розв'язання практичних завдань.</p> <p>Уміння: виконує вправи найвищої складності, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, аргументує власні дії, подає поширені коментарі до лінгвістичних явищ, не припускаючись помилок; спирається на знання різних концепцій та підходів до тлумачення мовних фактів і закономірностей; здатен запропонувати власні шляхи і способи розв'язання лінгвістичних задач.</p>
82-89	<p>Знання: магістрант засвідчує повною мірою знання предмета і об'єкта вивчення теоретичного мовознавства, базових теоретичних положень мовознавчої науки, оперує всіма основними термінами; обізнаний з історичними етапами розвитку різних напрямів науки про мову, досягненнями учених в певній галузі; магістрант виявляє глибокі знання мовної системи, усвідомлено їх застосовує під час коментування, пояснення мовних явищ та фактів; з'ясовує причинно-наслідкові зв'язки у виявленні мовних закономірностей та законів; самостійно здобуває знання, опрацьовуючи основну і додаткову літературу; використовує знання під час розв'язання пізнавальних завдань.</p> <p>Уміння: виконує вправи найвищої складності, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, аргументує власні дії, подає поширені коментарі до лінгвістичних явищ, не припускаючись помилок; спирається на знання різних концепцій та підходів до тлумачення мовних фактів і закономірностей.</p>
74-81	<p>Знання: магістрант на належному рівні засвідчує знання предмета і об'єкта вивчення</p>

	<p>теоретичного мовознавства, базових теоретичних положень мовознавчої науки, оперує всіма основними термінами; належно обізнаний з історичними етапами розвитку різних напрямів науки про мову, досягненнями учених в певній галузі; магістрант володіє основним теоретичним матеріалом: знання засвідчують оволодіння основною навчально-науковою літературою, але не виявляють ознайомлення з додатковою літературою; демонструє широку лінгвістичну компетенцію, але не завжди її достатньо для пояснення причинно-наслідкових зв'язків у мовній системі.</p> <p>Уміння: виконує основні види практичних завдань, але не завжди правильно пояснює власні дії; виконує дії класифікаційного характеру, але допускає мовленнєві помилки в оформленні класифікаційних жанрів; не може пояснити вияву всіх лінгвістичних закономірностей; аналізує мовні явища, припускаючись поодиноких помилок.</p>
64-73	<p>Знання: магістрант засвідчує задовільні знання предмета і об'єкта вивчення теоретичного мовознавства, базових теоретичних положень мовознавчої науки, оперує всіма основними термінами; задовільно обізнаний з історичними етапами розвитку різних напрямів науки про мову, досягненнями учених в певній галузі; магістрант має фрагментарний, та не завжди усвідомлений характер засвоєної інформації; наводить приклади з лекцій та підручників, не завжди вміє запропонувати власні приклади; не застосовує знання у нових умовах або слатко орієнтується в тому, як їх застосувати; у процесі коментування спирається лише на знання, здобуті під час колективної роботи; не здатен до креативності.</p> <p>Уміння: виконує основні вправи, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, але виконує дії лише за аналогією; коментує мовні явища, але припускається помилок; у мовленні наявні деякі поодинокі недоліки; тяжіє до творчого розв'язання лінгвістичних запитань.</p>

60-63	<p>Знання: магістрант у цілому засвідчує достатні знання предмета і об'єкта вивчення теоретичного мовознавства, базових теоретичних положень мовознавчої науки, оперує всіма основними термінами; обізнаний з історичними етапами розвитку різних напрямів науки про мову, досягненнями учених в певній галузі; магістрант має фрагментарний, та не завжди усвідомлений характер засвоєної інформації; наводить приклади з лекцій та підручників, не застосовує знання у нових умовах; у процесі коментування спирається лише на знання, здобуті під час колективної роботи.</p> <p>Уміння: виконує основні справи, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, але виконує дії лише за аналогією; коментує мовні явища, але припускається помилок; у мовленні наявні недоліки.</p>
35-59	<p>Знання: магістрант засвідчує слабкі знання предмета і об'єкта вивчення теоретичного мовознавства, базових теоретичних положень мовознавчої науки, слабо оперує всіма основними термінами; поверхнево обізнаний з історичними етапами розвитку різних напрямів науки про мову, досягненнями учених в певній галузі; магістрант слабо володіє теоретичним матеріалом, що зумовлено недостатнім опрацюванням навчально-наукової літератури: не володіє термінологією, помиляється у процесі формування визначень, не може навести приклади.</p> <p>Уміння: відчуває труднощі під час виконання простих справ; допускає помилки у виявленні мовних одиниць, визначенні їх структури, семантики та функцій; помиляється у визначенні категоріальних властивостей.</p>
1-34	Знання: магістрант не засвідчує знання предмета і

	<p>об'єкта вивчення теоретичного мовознавства, базових теоретичних положень мовознавчої науки, не оперує основними термінами; не обізнаний з історичними етапами розвитку різних напрямів науки про мову, досягненнями учених в певній галузі; магістрант слабо володіє теоретичним матеріалом, що зумовлено недостатнім опрацюванням навчально-наукової літератури: не володіє термінологією, помиляється у процесі формулювання визначень, не може навести приклади; не обізнаний з науково-довідковою літературою.</p> <p>Уміння: відчуває труднощі під час виконання простих вправ; допускає помилки у виявленні мовних одиниць, визначенні їх структури, семантики та функцій; помиляється у визначенні категоріальних властивостей; не вміє застосовувати теоретичні положення у розв'язанні практичних завдань.</p>
--	---

Розподіл балів

Екзамен

Поточний контроль							Разом	Сума		Підсумковий (екз.)	Загальна сума
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2							
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 1.4	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3					
Поточний контроль											
5	5	5	5	5	5	5	5				
Контроль самостійної роботи											
5	5	5	5	5	5	10					

Т 1.1, Т 1.2 ... Т 2.4 – теми розділів

За кожен тему на занятті - 5 балів (поточний контроль) (35 балів усього)+ 40 балів (самост. робота).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Екзамени, тести, аналітичні звіти, реферати, есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, наукові повідомлення, наукові огляди, письмові творчі завдання

6. Програма навчальної дисципліни

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Лінгвістика на сучасному етапі. Актуальні напрями мовознавчої науки.

Тема 1.1. Мовознавство як наука. Теоретичне (загальне) мовознавство як навчальна дисципліна.

Предмет мовознавства. Зміст і основні завдання загального (теоретичного) мовознавства. Мовознавство в системі наук. Галузі мовознавства.

Прикладне мовознавство.

Тема 1.2. Лінгвістика ХХ ст. (аналітичний огляд).

Світова лінгвістика ХХ століття і національні школи. Загальні аспекти розвитку лінгвістичної науки в кінці ХХ ст. «Образ мови» в науковій парадигмі ХХ ст.

Тема 1.3 Визначальні парадигмальні риси сучасної лінгвістики.

Поняття парадигми у лінгвістиці. Експансіонізм. Антропоцентризм.

Функціоналізм. Експланаторність.

Тема 1. 4. Актуальні напрями сучасної лінгвістики.

Проблеми сучасної семасіології. Сучасні ономасіологічні дослідження.

Актуальні проблеми психолінгвістики та етнопсихолінгвістики.

Когнітологічний напрям сучасної лінгвістики.

Розділ 2. Загальні питання лінгвістичної теорії.

Тема 2.1. Знакова теорія мови.

Поняття про знак і знакову систему мови. Типологія знаків. Структура знака.

Специфіка мовного знака. Своєрідність мови як знакової системи.

Мова і несловесні форми спілкування (паралінгвістика і паракінесика).

Тема 2.2. Лінгвістична герменевтика в парадигмі наукових знань.

Поняття герменевтики, лінгвістичної герменевтики. Предмет, об'єкт і завдання лінгвістичної герменевтики. Герменевтична концепція мови М. Гайдеггера.

Герменевтична концепція мови Г.-Г. Гадамера.

Тема 2. 3. Лінгвофольклористика як галузь наукових досліджень.

Поняття лінгвофольклористики. Предмет, об'єкт і завдання лінгвофольклористики. Термінологічний апарат науки про мову усної народної словесності. Напрями лінгвофольклористичних досліджень. Досягнення вітчизняної лінгвофольклористики.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практи.	Консультації	Самост.р		Лекції	Практи.	Консультації	Самост.р
Розділ 1. Лінгвістика на сучасному етапі. Актуальні напрями мовознавчої науки.										
Тема 1. Мовознавство як наука. Теоретичне (загальне) мовознавство як навчальна дисципліна.	19	2	2		15	17	2			15
Тема 2. Лінгвістика ХХ ст. (аналітичний огляд).	21	2	2	2	15	15				15
Тема 3. Визначальні парадигмальні риси сучасної	19	2	2		15	17		2		15

лінгвістики.										
Тема 4. Актуальні напрями сучасної лінгвістики	19	2	2		15	15				15
Разом за розділом 1	78	8	8	2	60					
Розділ 2. Загальні питання лінгвістичної теорії.										
Тема 1. Знакова теорія мови.	14	2	2		10	22	2			20
Тема 2. Лінгвістична герменевтика в парадигмі наукових знань.	14	2	2		10	22		2		20
Тема 3. Лінгвофольклористика як галузь наукових досліджень.	14	2	2		10	10				10
Разом за розділом 2	42	6	6		30					
Усього годин	120	14	14	2	90					
ІНДЗ Актуальні напрями сучасної лінгвістики										
Усього годин	120	14	14	2	90	120	4	4	2	110

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Мовознавство як наука. Теоретичне (загальне) мовознавство як навчальна дисципліна.	2	2
2	Лінгвістика ХХ ст. (аналітичний огляд).	2	
3	Визначальні парадигмальні риси сучасної лінгвістики	2	2

4	Актуальні напрями сучасної лінгвістики	2	
5	Знакова теорія мови.	2	
6	Лінгвістична герменевтика в парадигмі наукових знань	2	
7	Лінгвофольклористика як галузь наукових досліджень.	2	
	Разом	14	4

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Ажнюк Б.М. Мовні зміни на тлі деколонізації та глобалізації // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 48 – 54.
2. Алпатов В.М. История лингвистических учений. – М., 1998.
3. Алефиренко Н. Ф. Проблемы вербализации концепта: теоретическое исследование / Н. Ф. Алефиренко. – Волгоград : Перемена, 2003. – 96 с.
4. Амирова Т.А., Ольховиков Б.А., Рождественский Ю.В. Очерки по истории лингвистики. – М., 1975.
5. Ананко Т. Р. Англomовний корпоративний дискурс : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец.10.02.04 "Германські мови" / Ананко Тетяна Рудольфівна. – Харків, 2007. – 20 с.
6. Античные теории языка и стиля. – СПб.: Алетейя, 1996. – 366 с.
7. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Нина Давидовна Арутюнова. – М. : Языки русской культуры, 1998. – 896 с.
8. Апресян, Ю.Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания / Ю.Д. Апресян // Вопросы языкознания. – 1995. – № 1. – С. 37–67
9. Ахунзянов З.М. Общее языкознание. – Казань, 1981. – С.4-17.
10. Барт Р. Лингвистика текста / Р. Барт // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1978. – Вып. VIII. – С. 442–449.
11. Бас-Кононенко О.В. Українська мова. Теорія, завдання, тести: Навчальний посібник/ О.В. Бас-Кононенко, Л.П. Гнатюк. - К.: Знання, 2009. - 405 с
12. Бахтин М. М. Собрание сочинений : в 7 т. Т. 5. Проблема речевых жанров / Михаил Михайлович Бахтин. – М. : Русские словари, 1996. – С. 159–206.

- 13.Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генології: Навчальний посібник. — К.: Видавничий центр «Академія», 2006. — 248 с. (Сер. «Альма-матер»).
- 14.Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики : [монографія] / Ф. С. Бацевич. — Львів : ПАІС, 2010. — 336 с.
- 15.Бацевич Ф. С. Природа мови у філософській концепції Павла Флоренського // Філософська думка. — 2008. — № 1. — С. 101–113.
- 16.Бацевич Ф.С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень: Підручник/ Ф. С. Бацевич. - К.: ВЦ "Академія", 2008. - 240 с. - (АЛЬМА-МАТЕР).
- 17.Бацевич Ф. С. Функціональна лінгвістика // Українська мова. Енциклопедія. — Вид. 3-є, доповнене. — К.: Видавництво «Українська енциклопедія ім. М. Бажана», 2007. — С. 809–810.
- 18.Бевзенко С.П. Історія українського мовознавства. — К., 1991.
- 19.Бевзенко С. П. Історія лінгвофілософських учень: Підручник. — К.: Академія, 2008.
- 20.Березин Ф.М. История лингвистических учений. Учебник. — М., 1984.
- 21.Беценко Т. П. Естетика мови українських народних дум: текстово-образні одиниці. — Суми: Мрія, 2017. — 140 с.
- 22.Беценко Т. П. Мова українських народних дум: Словник текстово-образних одиниць / Т. П. Беценко. - Суми: Мрія, 2017. - 124 с.
- 23.Беценко Т. Цвіт народнопісенного слова у науково-дослідних вимірах С.Я. Єрмоленко/ Беценко Т.// Лінгвостилістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка/ Відп. ред. академік НАН України В. Г. Склярєнко. – К., 2007. – С. 10-14
- 24.Бибики С.П. Словник епітетів української мови/ С.П. Бибики. - К.: Довіра, 1998. - 431 с
- 25.Білецький А. О. Про мову і мовознавство. — К., 1997. (Розділи „Семіотика – наука про знаки”, „Система знаків у мові”, „Мова – особлива знакова система”, „Знаки та їх значення”, „Чи розмовляють тварини?”, „Мова жестів, барабанів, свисту”).
- 26.Богуцький В. М., Голубовська І. О. Мовні моделі простору як національно-культурний феномен// Мовознавств. - 2018. - №5
- 27.Вейнрейх, У. О семантической структуре языка / У. Вейнрейх // Новое в лингвистике. Вып. 5.: Языковые универсалии. — М.: Прогресс, 1970. — С. 163 – 249.
- 28.Вежбицкая, А. Язык. Культура. Познание / Анна Вежбицкая.— М. : Русские словари, 1996. — 416 с.
- 29.Вежбицкая, А. Сопоставление культур через посредство лексики и прагматики / Анна Вежбицкая. — М. : Языки славянской культуры, 2001. — 272 с.
- 30.Верещагин, Е.М. Язык и культура. Лингвострановедение в преподавании / Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров. — М. : Изд-во МГУ, 1990. — С. 68–80.
- 31.Вайсгербер, Л. Родной язык и формирование духа / Лео Вайсгербер.

– М. : Изд-во МГУ, 1993. – 224 с.

- 32.Верещагин, Е.М. Лингвострановедческая теория слова / Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров. – М. : Русский язык, 1980. – 320 с.
- 33.Вихованець І.Р. Дієслівно-іменниковий граматичний тип української мови // Українська мова. – 2012. – № 2. – С. 3-10.
- 34.Вихованець І.Р. Словотвірні категорії прикметника в сучасній українській мові // Лінгвістика: Збірник наукових праць. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2005. – Вип. 1. – С. 130-134.
- 35.Гачев, Г.Д. Национальные образы мира. Общие вопросы / Георгий Дмитриевич Гачев. – М. : Сов. писатель, 1988. – 445 с.
- 36.Гачев, Г.Д. Национальные образы мира. Космо-Психо-Логос/ Георгий Дмитриевич Гачев. – М. : Прогресс-Культура, 1995. – 480 с.
- 37.Гетц, Г.В. Изучение ментальностей: взгляд из Германии / Г.В. Гетц// Споры о главном : сб. ст. – 1993. – С. 58–64.
- 38.Гируцкий А. Общее языкознание. – Минск, 2001.
- 39.Гірц К. Інтерпретація культур. – К.: Дух та Літера, 2001. – 541 с.
- 40.Говердовский, В.И. История понятия коннотации / В.И. Говердовский // Науч. докл. высш. шк. Филол. науки. – 1979. – № 2. – С. 83–86.
- 41.Голубовська, І.О. Етнічні особливості мовних картин світу / Ірина Олександрівна Голубовська. – К. : Логос, 2004. – 284 с.
- 42.Голубовская, И.А. Тип культуры в зеркале языка // Studia Linguistica. – Vol. III, 2009. – С. 53–60.
- 43.Городенська К.Г. Нові явища та процеси в українському словотворенні: динаміка чи деструкція словотвірних норм? // Українська мова. – 2013. – № 2. – С 3 - 12.
- 44.Городенська К. Функціонально-категорійна граматики української мови // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»: Зб. наук. праць. — Херсон: Вид-во ХДУ, 2005. — Вип. II. — С. 92–97.
- 45.Гриценко П. Мова // Українці: Історико-етнографічна монографія у двох книгах. Книга 1. – Опішне: Українське народознавство, 1999. – С. 123 – 131.
- 46.Гумбольдт, фон В. Язык и философия культуры / Вильгельм фон Гумбольдт. – М. : Прогресс, 1985. – 451 с.
- 47.Гумбольдт, фон В. Избранные труды по языкознанию / Вильгельм фон Гумбольдт. – М. : Прогресс, 2000. – 400 с.
- 48.Гуревич, А.Я. От истории ментальностей к историческому синтезу / А.Я. Гуревич // Споры о главном : сб. ст. – 1993. – С. 16–29.
- 49.Джозеф Д. Язык и национальная идентичность // Логос. – 2005. – № 4 (49). – С. 20 – 48
- 50.Етимологія української мови: Навчальний посібник/ За заг. ред. О.І. Потапенка. - 2-ге, виправл., і доповн.. - К.: Міленіум, 2005. - 212 с.
- 51.Єрмоленко С.Я. Мовно-естетичні знаки української культури/ С. Я. Єрмоленко. - Київ: Інститут української мови НАН України, 2009. - 352 с.

- 52.Єрмоленко С. Нариси з української словесності (стилістика та культура)/ Світлана Єрмоленко. - Київ : Довіра, - 1999.- 431 с.
- 53.Єрмоленко С. Я. Фольклор і літературна мова /С. Я.Єрмоленко. - Київ: Наукова думка, 1987 . - 242 с.
- 54.Єрмоленко С.Я. Українська мова в системі українознавства// Вісник Київського ун-ту . Українознавство. – 1994. – Вип.1 – С.3-6
- 55.Жовтобрюх. М. Нарис історії українського радянського мовознавства (1918 –1941). – К., 1991.
- 56.Загнітко А. П. Лексикографічні технології тлумачення граматичної семантики//Мовознавство . – 2018. - №3
- 57.Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії.– Донецьк: ДонНУ, 2006.– К., 1999. – 338 с.
- 58.Зеленько А. С. Загальне мовознавство. Навчальний посібник. – К.: Знання, 2010. (Історія та методи).
- 59.Звягинцев В.А. Очерки по общему языкознанию. – М., 1962. – С.89-113
- 60.История лингвистических учений. Древний мир. – Л.: Наука, 1980. – С.236-243.
- 61.История лингвистических учений. Позднее средневековье. – Л., 1991.
- 62.История лингвистических учений. Средневековая Европа. – Л., 1986.
- 63.История лингвистических учений. Средневековый Восток. Л., 1981.
- 64.Карасик В. И. Языковая личность и категории языка / В. И. Карасик // Языковая личность: проблемы значения и смысла. – Волгоград, 1994. – С. 14–24.
- 65.Карасик В. И. О типах дискурса / В. И. Карасик // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс : сб. науч. тр. – Волгоград : Перемена, 2000. – С. 5–20.
- 66.Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / Владимир Ильич Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
- 67.Караулов, Ю.Н. Общая и русская идеография / Юрий Николаевич Караулов. – М. : Наука, 1976. – 355 с.
- 68.Кибрик А. Е. Очерки по общим и прикладным вопросам языкознания (универсальное, типовое и специфичное в языке) / Александр Евгеньевич Кибрик. – М. : Изд-во МГУ им. М. В. Ломоносова, 1992. – 336 с.
- 69.Кибрик А. А. Функционализм / А. А. Кибрик, В. А. Плунгян // Фундаментальные направления современной американской лингвистики : сб. обзоров МГУ им. М. В. Ломоносова. – М. : Изд-во МГУ, 1997. – С. 276–339.
- 70.Ковалик І.І., Самійленко С.П. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичної думки. – К.,1985.
- 71.Кодухов В. Общее языкознание. – М., 1974.
- 72.Кондрашов Н.А. История лингвистических учений. Учебное пособие. – М., 1979.
- 73.Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: [навч. посіб.] –Віталій Іванович Кононенко. – К.: Вища школа, 2008. – 327 с.

- 74.Корнилов, О.А. Языковые картины мира как производные национальных менталитетов / Олег Александрович Корнилов. – М. : Изд-во МГУ, 1999. – 341 с.
- 75.Коць Т. А. Семантико-словотвірні тенденції віддіслівних іменників у літературній мові кінця ХІХ — початку ХХІ ст. // Мовознавство . – 2019. – №1 січень-лютий
- 76.Кочерган М.П. Загальне мовознавство. К., 2006. –463 с.
- 77.Кочерган М. П. Зіставне мовознавство і проблема мовних картин світу // Мовознавство. – 2004. – №5-6. – С. 12 – 22.
- 78.Кочерган М.П. Мова як знакова система // Укр. мова і літ. в школі. – 1973. – №4.
- 79.Кочерган М. П. Мова як символ соціальної солідарності // Мовознавство. – 2003. – №1. – С. 3 – 10.
- 80.Кубрякова Е. С. Эволюция лингвистических идей во второй половине ХХ века (опыт парадигмального анализа) / Е. С. Кубрякова // Язык и наука конца ХХ века : сб. статей. – М. : РГГУ, 1995.– С. 144–238.
- 81.Кубрякова Е. С. О понятиях дискурса и дискурсивного анализа в современной лингвистике/ Е. С. Кубрякова // Дискурс, речь, речевая деятельность: функциональные и структурные аспекты: сб. обзоров РАН ИНИОН. – М., 2000. – С. 7–25.
- 82.Кубрякова Е. С. О термине дискурс и стоящей за ним структуре знания / Е. С. Кубрякова // Язык. Личность. Текст. – М. : Языки славянской культуры, 2005. – С.23–33.
- 83.Лингвистический энциклопедический словарь / [гл. ред. Ярцева В. Н.]. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – 672 с.
- 84.Левицкий Ю.А., Боронникова Н.В., Издательство: Высшая школа, 2005г. История лингвистических учений. Учебное пособие для ВУЗов.
- 85.Левицкий Ю.Я. История лингвистических учений. Учебное пособие. – М., 2005.
- 86.Леута О. І. Проблема значення мовних одиниць у сучасній лінгвістичній парадигмі// Режим доступу: journal.kdpu.edu.ua/filstd/article/viewFile/1712/1340
- 87.Лингвистический энциклопедический словарь/ Гл.ред.Ярцева В.Н. – М., 1990
- 88.Лисиченко Л. А. Структура мовної картини світу / Л. А. Лисиченко // Мовознавство. – 2004. – № 5-6. – С. 36–41.
- 89.Лихачев, Д.С. Концептосфера русского языка / Д.С. Лихачев// Известия АН СССР. Серия литературы и языка. – М. : Наука, 1993.– Т. 52. –№ 1. – С. 3–9.
- 90.Лосев А.Ф. Знак. Символ. Миф. - М.,1982.
- 91.Маслов Ю.С. Знаковая теория языка //Вопр.общего языкознания. - Л.,1967.
- 92.Мацько Л. Українська мова як засіб формування національної свідомості // Українська мова як державна в Україні: Збірник матеріалів. – К.: Довіра, 1999. – С. 74–82.

94. Мацько Л. Українська мова в освітньому просторі. – К., 2009
95. Лінгвокультурема "весілля" з погляду вивчення історії українського етносу (на матеріалі праць Павла Чубинського) / Л. І. Мацько, Н.М. Цівун // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови. - 2014. - Вип. 11. - С. 40-43. – Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2014_11_12
96. Мова і українознавчий світогляд: Монографія/ С. Я. Єрмоленко. . – К.: НДІУ, 2007. - 444 с.
97. Німчук В. Мовознавство на Україні в 16 – 17 ст. – К., 1985.
98. Общее языкознание / Под общ. ред. А.Е.Супруна. – Минск, 1983. – С.6-22.
99. Олександрук І. В. Дефініція в логіко-лінгвістичній системі тлумачного словника// Мовознавство. – 2018. - №1
100. Плотников Б. Общее языкознание: Семинарий. – Минск, 1984.
101. Попова З. Общее языкознание. – Воронеж, 1987.
102. Постовалова, В.И. Картина мира в жизнедеятельности человека/ В.И. Постовалова // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. – 1988. – С. 8 – 69.
103. Радзівєвська Т. В. Критико-аналітичний компонент у дискурсі історико-філологічних студій ХІХ ст.: текстотворення і прагматика// Мовознавство. – 2018. - №2
104. Русанівський В.М., Тараненко О.О., Шишков В.А. Теоретико-лінгвістичні засади та інформаційно-комп'ютерне забезпечення україномовних лінгвістичних інтелектуальних систем // Мовознавство. – 1996. – № 4-5.
105. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). – К. – Видавництво Українського фітосоціологічного центру, 1999. – 148 с.
106. Селіванова О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. – Полтава, 2006
107. Семчинський С.В. Загальне мовознавство. – К.: Вища школа, 1988. (2-е вид. 1996).
108. Сепир, Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии/ Эдвард Сепир. – М. : Прогресс, 1993. – 656 с.
109. Слухай, Н.В. Художественный образ в зеркале мифа этноса: М. Лермонтов, Т. Шевченко. – К., 1995. – 486 с.
110. Солнцев В.М. Языковой знак и его свойства // Вопросы языкознания. –1977. – № 2.
111. Соссюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики. – К., 1998.
112. Степанов Ю.С. Основы общего языкознания. – М., 1975.
113. Сусов И. П. Введение в теоретическое языкознание. – Электронный учебник. – Тверь, 1999.
114. Сусов И.П. История языкознания. <Електронна версія підручника>

115. Сусов И. П. История языкознания: Учебное пособие для студентов старших курсов и аспирантов. – Тверь: Тверской гос. ун-т, 1999.
116. Телия, В.Н. Метафоризация и её роль в создании языковой картины мира / В.Н. Телия // Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира. – М. : Наука, 1988. – С. 173–204.
117. Томсен В. История языковедения до конца XX века. – М., 1938
118. Тищенко К.М. Загальна структура лінгвістичних знань // Мовознавство. – 1989. – № 6
119. Удовиченко Г. М. Загальне мовознавство: Історія лінгвістичних учень. – Київ: Вища школа, 1980. - 215 с.
120. Штерн І.Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики. – К., 1998.
121. Шулежкова С.Г. История лингвистических учений. – 2004. 400 с
Ажнюк Б.М. Мовні зміни на тлі деколонізації та глобалізації // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 48 – 54.

Додаткові:

1. Аристотель. Об истолковании // Античные теории языка и стиля (антология текстов). – СПб: Издательство «АЛЕТЕЙЯ», 1996. – С. 65-69.
2. Барт Р. S/Z. – М.: РИК «Культура». Издательство «Ad Marginem», 1994. – 303 с.
3. Бенвенист Э. Общая лингвистика. – М., 1974.
4. Бенуас Л. Знаки, символы и мифы. – М.: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2004. – 160 с.
5. Иванов В. В. Очерки по истории семиотики в СССР. – М.: Наука, 1976. – 303 с.
6. Звегинцев В.А. История языкознания XIX-XX веков в очерках и извлечениях. Ч. II. – М.: Просвещение, 1965. – С. 85-91.
7. Курилович Е. Лингвистика и теория знака // Звегинцев В.А. История языкознания XIX-XX веков в очерках и извлечениях. Ч. II. – М.: Просвещение, 1965. – С. 423-432.
8. Платон. Кратил, или О правильности имен // Античные теории языка и стиля (антология текстов). – СПб: Издательство «АЛЕТЕЙЯ», 1996. – С. 40-64.
9. Секст Эмпирик. Две книги против логиков. Существует ли знак? Каковы различия в неявном? // Секст Эмпирик. Сочинения в 2-х томах. Т. 1. – М.: Мысль, 1975. – С. 177-209.
10. Соссюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики. – К., 1998. (Соссюр Ф. де. Труды по языкознанию. – М., 1977. – С. 44-61, 98-175)
11. Степанов Ю. С. В трехмерном пространстве языка (Семиотические проблемы лингвистики, философии, искусства). – М.: Наука, 1985. – 335 с.

12. Фреге Г. Смысл и денотат // Семиотика и информатика. Сборник научных статей. – Вып. 35. – М.: «Русские словари», «Языки русской культуры», 1997. – С. 352-379.

Словники

13. Большой энциклопедический словарь: Языкознание. – 2-е (репринтное) издание. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – 687 с.

14. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. – К.: Довіра, 2006

15. Исаев М. И. Словарь этнолингвистических понятий и терминов. – М., 2003.

16. Левицький Ю. М. Мови світу: Енциклопедичний словник. – Львів, 1998.

17. Лингвистический энциклопедический словарь. – М., 1990.

18. Сулейменова Э. Д., Шаймерденова Н. Ж. Словарь социолингвистических терминов. – Алма-Ата, 2002.

19. Сучасний словник іншомовних слів. – К., 2006.

20. Українська загальна енциклопедія. Книга знання: В 3 т. – Львів; Станіславів; Коломия, 1933.

21. Українська мова: Енциклопедія. – К., 2007.

22. Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики. – К., 1998.

23. Encyclopedic dictionary of semiotics / Ed. By T.A. Sebeok, t. 1-3. – В.-[а. о.], 1986.

Праці проф. Беценко Т. П.

1. Беценко Т. П. Лінгвістичне краєзнавство. Походження географічних назв Сумщини: Навчальна монографія/ Т. П. Беценко. – Суми: ВПП "Мрія", 2015. – 180с. (10.46 др. ар.).

2. Беценко Т. П., Голуб І. Б. Стилїстика сучасної української мови. Фоніка. 2-ге вид., доп. - Суми: ВВП "Мрія", 2015. – 324 с. (18, 83 др. ар.).

3. Беценко Т. П. Вступ до мовознавства. Тестові та контрольні завдання: Навчальний посібник/ Т. П. Беценко. – Суми: Мрія, 2015. – 72 с. (4, 18 д. ар.).

4. Беценко Т. П. Естетика мови українських народних дум: текстова-образні одиниці. – Суми: Мрія, 2017. – 140 с. (8, 14 др. ар.).

5. Беценко Т. П. Мова українських народних дум: Словник текстова-образних одиниць / Т. П. Беценко. - Суми: Мрія, 2017. - 124 с. (10, 46 др. ар.)

6. Беценко Т.П. Концепт як складник текстова-образної універсалії (на прикладі думового дискурсу) / Т.П. Беценко. Концепты и контрасты : монография / Н. В. Петлюченко, С. И. Потапенко, О. А. Бабелюк, Е. Л. Стрельцов и др. ; под. ред. Н. В. Петлюченко. – Одесса: Издательский дом

«Гельветика», 2017. – 632 с. – (Серия «Одесские студии по лингвистике и социальным наукам»).

7. Беценко Т. П. Канонічні текстово-образні конструкції в українському та словацькому пісенному фольклорі. / Тетяна Петрівна Беценко // Slovensko-ukrajinske vzťahy z výskumu lingvistiky, literarnej vedy, prekladu a kultúrnych kontaktov. Словацько-українські відносини в галузях мовознавства, літературознавства, перекладу та культурних контактів. – Presov, Filozofická fakulta Presovskej univerzity, 2016. – С.268-27

8. Беценко Т. П. Лінгвофольклористика як новий напрям філологічної науки/ Т. П. Беценко // Славянские языки: системно-описательный и социокультурный аспекты исследования : сб. науч. тр. / Брест. гос. ун-т им. А. С. Пушкина ; редкол.: Л. А. Годуйко [и др.] ; под общ. ред. О. Б. Переход. – Брест : БрГУ, 2016. – Ч. 1. – 296 с. – С.32-42

9. Беценко Т. Герменевтический подход к филологическому анализу художественного текста// Лингвистика, лингводидактика, лингвокультурология: актуальные вопросы и перспективы развития: материалы I Республ. науч.-практ. конф. с междунар. участием, Минск, 23 – 24 фев. 2017 г. / редкол. : О.Г. Прохоренко (отв. Ред.) [и др.]. – Минск: Изд. Центр БГУ, 2017. – 223 с. – С.6-12

10. Беценко Т. П. Термін «текстово-образна універсалія» в лінгвістичному уснословеснознавстві/ Беценко Т. П.// Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: філологія. Збірник наукових праць. Вип. 23, том 1. – Одеса, 2016. – С.4-7 .

Інформаційні ресурси

1. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису: Монографія. – Донецьк, 2008. – 294 с.// Режим доступу: www.ukrajinistika.edu.rs/preuzimanje/zagnitko_a_teoriya_suchasnogo_sintaksisu.pdf
2. Заніздра Н.О., Заніздра В.В., НАПРЯМИ СУЧАСНОГО МОВОЗНАВСТВА // Режим доступу: www.kdu.edu.ua/statti/2008-2-1/21.pdf
3. Кибрик А. А. Финитность и дискурсивная функция клаузы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.philol.msu.ru/~otipl/new/main/people/kibrik-aa/files/Finiteness_discourse_clause@ITG3_2008.pdf.
4. https://uk.wikipedia.org/wiki/Загальне_мовознавство
5. litmisto.org.ua
6. <https://studfiles.net/preview/page:2>
7. irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000573
8. fareast.knlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/M_P_Kochergan_Z
9. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
10. https://pidruchniki.com/zagalni_pitannya_movoznavstva
11. <https://studfiles.net/preview>

12. Інформація в Інтернеті за ключовими словами або за адресою www.semiotics.ru

**9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна**

Програма навчальної дисципліни; лексикографічні джерела; презентації.